

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 12ης Νοεμβρίου 2019*

«Παράβαση κράτους μέλους – Απόφαση του Δικαστηρίου με την οποία διαπιστώνεται η παράβαση – Μη εκτέλεση – Οδηγία 85/337/ΕΟΚ – Αδειοδότηση και κατασκευή αιολικού πάρκου – Σχέδιο που ενδέχεται να έχει σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις – Παράλειψη προηγούμενης εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων – Υποχρέωση τακτοποιήσεως – Άρθρο 260, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ – Αίτημα περί επιβολής χρηματικής ποινής και καταβολής κατ' αποκοπήν ποσού»

Στην υπόθεση C-261/18,

με αντικείμενο προσφυγή του άρθρου 260, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ λόγω παραβάσεως, ασκηθείσα στις 13 Απριλίου 2018,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους M. Noll-Ehlers και J. Tomkin,

προσφεύγουσα,

κατά

Ιρλανδίας, εκπροσωπούμενης από τις M. Browne και G. Hodge, καθώς και από τον A. Joyce, επικουρούμενους από την G. Gilmore, BL, καθώς και τους J. Connolly και G. Simons, SC,

καθής,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, Πρόεδρο, R. Silva de Lapuerta, Αντιπρόεδρο, J.-C. Bonichot (εισηγητή), A. Arabadjiev, A. Prechal, M. Safjan και S. Rodin, προέδρους τμήματος, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, C. Toader, F. Biltgen, K. Jürimäe και K. Λυκούργο, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Pitruzzella

γραμματέας: R. Șereș, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 1ης Απριλίου 2019,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 13ης Ιουνίου 2019,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

Απόφαση

1 Με την προσφυγή της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:

- να διαπιστώσει ότι η Ιρλανδία, καθόσον δεν έλαβε τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της αποφάσεως της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), όσον αφορά τη δεύτερη περίπτωση του σημείου 1 του διατακτικού της, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 260 ΣΛΕΕ·
- να υποχρεώσει την Ιρλανδία να καταβάλει στην Επιτροπή κατ' αποκοπήν ποσό ύψους 1 343,20 ευρώ πολλαπλασιαζόμενο επί τον αριθμό των ημερών που θα έχουν παρέλθει από την έκδοση της αποφάσεως της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), είτε έως την ημερομηνία εκτελέσεως της αποφάσεως αυτής από την Ιρλανδία είτε έως την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως στην υπό κρίση υπόθεση, αν η τελευταία αυτή ημερομηνία είναι προγενέστερη της ημερομηνίας εκτελέσεως της αποφάσεως της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), με ελάχιστο κατ' αποκοπήν ποσόν ύψους 1 685 000 ευρώ·
- να υποχρεώσει την Ιρλανδία να καταβάλει στην Επιτροπή χρηματική ποινή ύψους 12 264 ευρώ ημερησίως από την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως στην υπό κρίση υπόθεση έως την ημερομηνία εκτελέσεως από το οικείο κράτος μέλος της αποφάσεως της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), και
- να καταδικάσει την Ιρλανδία στα δικαστικά έξοδα.

Το νομικό πλαίσιο

Η οδηγία 85/337/ΕΟΚ πριν από την τροποποίησή της με την οδηγία 97/11

2 Η οδηγία 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1985, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (ΕΕ 1985, L 175, σ. 40), προέβλεπε, στο άρθρο 2, παράγραφοι 1, 2 και 3, πρώτο εδάφιο, τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τις απαραίτητες διατάξεις ώστε τα σχέδια που, ιδίως, λόγω της φύσης, του μεγέθους ή της θέσης τους, μπορούν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, να υποβάλλονται σε εκτίμηση όσον αφορά τις επιπτώσεις τους πριν δοθεί η άδεια.

Αυτά τα σχέδια καθορίζονται στο άρθρο 4.

2. Η εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον μπορεί να διεξάγεται από τα κράτη μέλη στα πλαίσια των υπαρχουσών διαδικασιών παροχής αδειών για σχέδια ή, αν δεν υπάρχει τέτοια διαδικασία, στα πλαίσια άλλων διαδικασιών ή των διαδικασιών που θα θεσπιστούν για την εκπλήρωση των στόχων της παρούσας οδηγίας.

3. Τα κράτη μέλη μπορούν, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, να εξαιρούν, εν όλω ή εν μέρει, ένα ειδικό σχέδιο από τις διατάξεις που προβλέπει η παρούσα οδηγία.

[...]»

3 Το άρθρο 3 της οδηγίας αυτής προέβλεπε τα εξής:

«Η εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον εντοπίζει, περιγράφει και αξιολογεί κατάλληλα, σε συνάρτηση με κάθε ειδική περίπτωση και σύμφωνα με τα άρθρα 4 έως 11 τις άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις ενός σχεδίου πάνω στους εξής παράγοντες:

- στον άνθρωπο, στην πανίδα και στη χλωρίδα,
- στο έδαφος, στα ύδατα, στον αέρα, στο κλίμα και στο τοπίο,
- στην αλληλεπίδραση των παραγόντων που αναφέρονται στην πρώτη και δεύτερη περίπτωση,
- στα υλικά αγαθά και στην πολιτιστική κληρονομιά.»

4 Το άρθρο 4 της εν λόγω οδηγίας προέβλεπε τα εξής:

«1. Τα σχέδια των κατηγοριών που αναφέρονται στο παράρτημα I, με την επιφύλαξη του άρθρου 2, παράγραφος 3, υποβάλλονται σε εκτίμηση, σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 10.

2. Τα σχέδια τα οποία υπάγονται στις κατηγορίες που απαριθμούνται στο παράρτημα II υποβάλλονται σε εκτίμηση, σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 10, όταν τα κράτη μέλη κρίνουν ότι το απαιτούν τα χαρακτηριστικά τους.

Προς τον σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη μπορούν ιδίως να συγκεκριμενοποιούν ορισμένους τύπους σχεδίων προς εκτίμηση ή να καθορίζουν τα κριτήρια ή/και τα κατώφλια που πρέπει να επιλεγούν προκειμένου να μπορεί να καθοριστεί ποια από τα σχέδια που υπάγονται στις κατηγορίες που απαριθμούνται στο παράρτημα II πρέπει να υποβληθούν σε εκτίμηση σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 10.»

5 Το άρθρο 5 της οδηγίας 85/337 προέβλεπε τα εξής:

«1. Στην περίπτωση των σχεδίων που, κατ' εφαρμογή του άρθρου 4, πρέπει να υποβάλλονται σε εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον, σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 10, τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε ο κύριος του έργου να παρέχει, υπό την κατάλληλη μορφή, τις πληροφορίες που καθορίζονται στο παράρτημα III, στο μέτρο που:

- α) τα κράτη μέλη κρίνουν ότι οι πληροφορίες αυτές ανταποκρίνονται σε ένα δεδομένο στάδιο της διαδικασίας για άδεια και στα ειδικά χαρακτηριστικά ενός συγκεκριμένου σχεδίου ή ενός τύπου σχεδίου και των στοιχείων του περιβάλλοντος που ενδέχεται να θιγούν·
- β) τα κράτη μέλη κρίνουν ότι μπορούν εύλογα να απαιτήσουν από τον κύριο του έργου να συλλέξει τα στοιχεία, λαμβάνοντας, μεταξύ άλλων, υπόψη τις υπάρχουσες γνώσεις και μεθόδους εκτίμησης.

2. Οι πληροφορίες τις οποίες παρέχει ο κύριος του έργου σύμφωνα με την παράγραφο 1 περιλαμβάνουν τουλάχιστον:

- περιγραφή του σχεδίου ως προς τη θέση, το σχεδιασμό και το μέγεθός του,
- περιγραφή των μέτρων που μελετώνται προκειμένου να αποφευχθούν, να μειωθούν και, αν είναι δυνατό, να αντισταθμισθούν οι σημαντικότερες δυσμενείς επιπτώσεις,
- τα απαραίτητα στοιχεία για την εξακρίβωση και την εκτίμηση των σημαντικών επιπτώσεων που το σχέδιο προβλέπεται ότι θα έχει στο περιβάλλον,

– μία μη τεχνική περίληψη των πληροφοριών που αναφέρονται στην πρώτη, δεύτερη και τρίτη περίπτωση.

3. Τα κράτη μέλη μεριμνούν, όταν το κρίνουν απαραίτητο, ώστε οι αρχές να παρέχουν, στον κύριο του έργου, τις κατάλληλες πληροφορίες που διαθέτουν.»

6 Το άρθρο 6 της οδηγίας 85/337 προέβλεπε τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε οι αρχές τις οποίες μπορεί να αφορά το σχέδιο, εξαιτίας της ειδικής τους ευθύνης στον τομέα του περιβάλλοντος, να έχουν τη δυνατότητα να διατυπώνουν γνώμη για την αίτηση αδειάς. Προς το σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη ορίζουν τις αρχές των οποίων πρέπει να ζητηθεί η γνώμη, γενικά ή κατά περίπτωση, κατά την υποβολή των αιτήσεων αδειάς. Στις αρχές αυτές γνωστοποιούνται οι πληροφορίες που έχουν συγκεντρωθεί δυνάμει του άρθρου 5. Ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιείται η διαβούλευση αυτή ορίζεται από τα κράτη μέλη.

2. Τα κράτη μέλη φροντίζουν ώστε:

- να τίθεται στα διάθεση του κοινού κάθε αίτηση άδειας, καθώς και οι πληροφορίες που συγκεντρώνονται δυνάμει του άρθρου 5,
- να δίνεται στο ενδιαφερόμενο κοινό η δυνατότητα να εκφράσει τη γνώμη του πριν αρχίσει το σχέδιο.

[...].»

7 Το άρθρο 7 της οδηγίας αυτής προέβλεπε τα εξής:

«Όταν ένα κράτος μέλος διαπιστώνει ότι ένα σχέδιο μπορεί να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον άλλου κράτους μέλους ή αν το ζητήσει ένα κράτος μέλος που μπορεί να υποστεί σημαντικές επιπτώσεις, το κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου πρόκειται να εκτελεστεί το σχέδιο διαβιβάζει στο άλλο κράτος μέλος τις πληροφορίες που έχουν συγκεντρωθεί δυνάμει του άρθρου 5 την ίδια στιγμή που τις θέτει στη διάθεση των δικών του υπηκόων. Οι πληροφορίες αυτές χρησιμεύουν ως βάση όλων των αναγκαίων διαβουλεύσεων στα πλαίσια των διμερών σχέσεων των δύο κρατών μελών σε βάση αμοιβαιότητας και ισοδυναμίας.»

8 Το άρθρο 8 της εν λόγω οδηγίας προέβλεπε τα εξής:

«Οι πληροφορίες που συγκεντρώνονται δυνάμει των άρθρων 5, 6 και 7 πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στα πλαίσια της διαδικασίας για τη χορήγηση αδειάς.»

9 Το άρθρο 9 της ίδιας οδηγίας προέβλεπε τα εξής:

«Εφόσον ληφθεί απόφαση, η αρμόδια αρχή ή οι αρμόδιες αρχές θέτουν στη διάθεση του ενδιαφερόμενου κοινού:

- το περιεχόμενο της απόφασης και τους όρους που ενδεχομένως συνοδεύουν την απόφαση,
- τους λόγους και τις θεωρήσεις στις οποίες θεμελιώθηκε η απόφασή τους, εφόσον αυτό προβλέπεται από τη νομοθεσία των κρατών μελών.

Οι λεπτομέρειες που διέπουν την πληροφόρηση αυτή ορίζονται από τα κράτη μέλη.

Αν έχουν διαβιβαστεί πληροφορίες σε άλλο κράτος μέλος σύμφωνα με το άρθρο 7, ενημερώνεται για την εν λόγω απόφαση και το κράτος αυτό.»

- 10 Το άρθρο 10 της οδηγίας 85/337 προέβλεπε τα εξής:

«Οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας δεν επηρεάζουν την υποχρέωση των αρμόδιων αρχών να τηρούν τα όρια που επιβάλλονται από τις εθνικές κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις και από την καθιερωμένη νομική πρακτική όσον αφορά το απόρρητο των επιχειρήσεων και το εμπορικό απόρρητο, καθώς και όσον αφορά την προστασία του δημόσιου συμφέροντος.

Όταν εφαρμόζεται το άρθρο 7, η διαβίβαση πληροφοριών σε άλλο κράτος μέλος και η λήψη πληροφοριών από άλλο κράτος μέλος υπόκεινται στους περιορισμούς που ισχύουν στο κράτος μέλος όπου πρόκειται να εκτελεστεί το σχέδιο.»

- 11 Το παράρτημα II της οδηγίας 85/337 απαριθμούσε τα σχέδια για τα οποία γίνεται λόγος στο άρθρο 4, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας, δηλαδή εκείνα των οποίων η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ήταν αναγκαία μόνον όταν τα κράτη μέλη έκριναν ότι τούτο απαιτούνταν βάσει των χαρακτηριστικών τους. Συγκεκριμένα, στο σημείο 2, στοιχείο α', του παραρτήματος αυτού μνημονεύονταν τα σχέδια εξορύξεως τύρφης και, στο στοιχείο γ' του σημείου 2, τα σχέδια εξορύξεως ορυκτών εκτός από τα μέταλλα και τις ορυκτές πηγές ενέργειας, όπως μαρμάρου, άμμου, χαλικιού, σχιστόλιθου, αλατιού, φωσφορικών αλάτων, και ποτάσας.

Η οδηγία 85/337 κατόπιν της τροποποίησής της με την οδηγία 97/11

- 12 Η οδηγία 85/337/ΕΟΚ, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 97/11/ΕΚ του Συμβουλίου, της 3ης Μαρτίου 1997 (ΕΕ 1997, L 73, σ. 5), προβλέπει στο άρθρο 2, παράγραφοι 1, 2 και παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε πριν χορηγηθεί η άδεια, τα έργα τα οποία ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον λόγω, μεταξύ άλλων, της φύσεως, του μεγέθους ή της θέσεώς τους, να χρειάζονται άδεια και εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Αυτά τα έργα ορίζονται στο άρθρο 4.

2. Η εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον μπορεί να διεξάγεται από τα κράτη μέλη στα πλαίσια των υπαρχουσών διαδικασιών παροχής αδειών για έργα ή, αν δεν υπάρχει τέτοια διαδικασία, στα πλαίσια άλλων διαδικασιών ή των διαδικασιών που θα θεσπισθούν για την εκπλήρωση των στόχων της παρούσας οδηγίας.

[...]

3. Με την επιφύλαξη του άρθρου 7, τα κράτη μέλη μπορούν σε εξαιρετικές περιπτώσεις να εξαιρούν, εν όλω ή εν μέρει, ένα ειδικό έργο από την παρούσα οδηγία.»

- 13 Το άρθρο 3 της οδηγίας αυτής προβλέπει τα εξής:

«Η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων εντοπίζει, περιγράφει και αξιολογεί δεόντως, κατά περίπτωση και σύμφωνα με τα άρθρα 4 έως 11, τις άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις ενός έργου:

- στον άνθρωπο, στην πανίδα και στη χλωρίδα,
- στο έδαφος, στα ύδατα, στον αέρα, στο κλίμα και στο τοπίο,
- στα υλικά αγαθά και στην πολιτιστική κληρονομιά,
- στην αλληλεπίδραση μεταξύ των παραγόντων που αναφέρονται στην πρώτη, δεύτερη και τρίτη περίπτωση.»

14 Το άρθρο 4 της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«1. Με την επιφύλαξη του άρθρου 2 παράγραφος 3, τα έργα που απαριθμούνται στο παράρτημα I υποβάλλονται σε εκτίμηση σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 10.

2. Με την επιφύλαξη του άρθρου 2 παράγραφος 3, για τα έργα που απαριθμούνται στο παράρτημα II, τα κράτη μέλη αποφασίζουν βάσει:

α) κατά περίπτωση εξέτασης,

ή

β) κατωτάτων ορίων ή κριτηρίων που καθορίζει το κράτος μέλος,

κατά πόσο το έργο θα υποβληθεί σε εκτίμηση σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 10.

Τα κράτη μέλη μπορούν να εφαρμόσουν και τις δύο διαδικασίες που αναφέρονται στα στοιχεία α) και β).

3. Όταν γίνεται κατά περίπτωση εξέταση ή όταν έχουν τεθεί κατώτατα όρια ή κριτήρια για τους σκοπούς της παραγράφου 2, λαμβάνονται υπόψη τα κριτήρια επιλογής που ορίζονται στο παράρτημα III.

4. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι αποφάσεις που λαμβάνει η αρμόδια αρχή σύμφωνα με την παράγραφο 2 δημοσιεύονται.»

15 Στο σημείο 3, στοιχείο θ', του παραρτήματος II της ίδιας οδηγίας, μνημονεύονται οι εγκαταστάσεις για την αξιοποίηση της αιολικής ενέργειας για την παραγωγή άλλων μορφών ενέργειας (αιολικά πάρκα).

16 Δυνάμει του σημείου 13 του ίδιου παραρτήματος, οποιαδήποτε τροποποίηση ή επέκταση έργων που απαριθμούνται στο παράρτημα I ή στο παράρτημα II τα οποία έχουν ήδη εγκριθεί, εκτελεσθεί ή εκτελούνται και τα οποία μπορεί να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον πρέπει να θεωρείται ως σχέδιο το οποίο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 85/337.

17 Στο παράρτημα III της οδηγίας 85/337, το οποίο αφορά τα κριτήρια επιλογής που αναφέρονται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, της ίδιας οδηγίας, διευκρινίζεται ότι τα χαρακτηριστικά των έργων πρέπει να εξετάζονται ιδίως ως προς τη ρύπανση και τις οχλήσεις, καθώς και τον κίνδυνο ατυχημάτων, ιδίως λαμβανομένων υπόψη των χρησιμοποιούμενων τεχνολογιών. Στο ίδιο παράρτημα επισημαίνεται ότι η περιβαλλοντική ευαισθησία των γεωγραφικών περιοχών που ενδέχεται να θιγούν από τα έργα πρέπει να εξετάζεται ιδίως ως προς την ικανότητα απορροφήσεως του φυσικού περιβάλλοντος, με ιδιαίτερη προσοχή σε ορισμένες περιοχές, μεταξύ των οποίων οι ορεινές και δασικές περιοχές.

Απόφαση της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380)

18 Με την απόφαση της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), το Δικαστήριο έκρινε ότι η Ιρλανδία, παραλείποντας να θεσπίσει όλες τις απαραίτητες διατάξεις ώστε:

- τα σχέδια που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 85/337, τόσο πριν όσο και μετά τις τροποποιήσεις που εισήγαγε η οδηγία 97/11 (στο εξής: οδηγία 85/337), να υποβάλλονται, πριν από την ολική ή τη μερική εκτέλεσή τους, σε εξέταση, προκειμένου να διαπιστωθεί αν χρειάζεται εκτίμηση των περιβαλλοντικών τους επιπτώσεων και, στη συνέχεια, αν είναι πιθανό ότι θα έχουν

σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις λόγω της φύσεως, του μεγέθους ή της θέσεώς τους, να υποβάλλονται σε εκτίμηση όσον αφορά τις επιπτώσεις τους, σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 10 της οδηγίας αυτής, και

- πριν τη χορήγηση των αδειών για την κατασκευή αιολικού πάρκου και για τις συναφείς δραστηριότητες στο Derrybrien της κομητείας του Galway (Ιρλανδία), καθώς και πριν την πραγματοποίηση των εργασιών, να διενεργηθεί εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 10 της εν λόγω οδηγίας,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 2, 4 και 5 έως 10 της εν λόγω οδηγίας.

- 19 Όσον αφορά τη δεύτερη αιτίαση σχετικά με την παράλειψη εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του αιολικού πάρκου και των συναφών δραστηριοτήτων στο Derrybrien (στο εξής: αιολικό πάρκο), το Δικαστήριο κατέληξε στην ύπαρξη παραβάσεως, στηριζόμενο στο σκεπτικό που παρατίθεται στις σκέψεις 94 έως 111 της αποφάσεως της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380).
- 20 Ειδικότερα, όσον αφορά τα δύο πρώτα στάδια κατασκευής του σχεδίου αιολικού πάρκου, το Δικαστήριο επισήμανε, στη σκέψη 98 της ανωτέρω αποφάσεως, ότι η Ιρλανδία ήταν υποχρεωμένη να υποβάλει τα σχετικά με την κατασκευή αυτή σχέδια σε μελέτη επιπτώσεων, αν αυτά ήταν δυνατό να έχουν σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, ιδίως λόγω της φύσεως, του μεγέθους ή της θέσεώς τους.
- 21 Συναφώς, το Δικαστήριο έκρινε, στη σκέψη 103 της ίδιας αποφάσεως, ότι η θέση και το μέγεθος των σχεδίων εργασιών εξορύξεως τύρφης και ορυκτών και η εγγύτητα της τοποθεσίας σε ποταμό αποτελούσαν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που αποδείκνυαν ότι τα σχέδια αυτά, τα οποία ήταν άμεσα συνυφασμένα με την εγκατάσταση 46 ανεμογεννητριών, μπορούσαν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, και, επομένως, έπρεπε να υποβληθούν σε εκτίμηση των επιπτώσεων αυτών.
- 22 Επιπροσθέτως, όσον αφορά την αίτηση για τη χορήγηση άδειας η οποία αφορούσε το τρίτο στάδιο κατασκευής του αιολικού πάρκου και την τροποποίηση των δύο πρώτων σταδίων κατασκευής που είχαν αρχικώς εγκριθεί, το Δικαστήριο διαπίστωσε, στη σκέψη 110 της εν λόγω αποφάσεως, ότι η εγκατάσταση 25 νέων ανεμογεννητριών, η κατασκευή νέων δρόμων, καθώς και η αλλαγή του τύπου ανεμογεννητριών που είχε αρχικώς εγκριθεί με σκοπό την αύξηση της παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος, έπρεπε, ως σχέδια που μπορούσαν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, να υποβληθούν, προτού εγκριθούν, σε διαδικασία αιτήσεως για τη χορήγηση άδειας και σε εκτίμηση των περιβαλλοντικών τους επιπτώσεων, σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 10 της οδηγίας 85/337.

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

- 23 Κατόπιν της εκδόσεως της αποφάσεως της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), η Επιτροπή, με έγγραφο της 15ης Ιουλίου 2008, ζήτησε από την Ιρλανδία να της παράσχει, εντός προθεσμίας δύο μηνών από την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως αυτής, πληροφορίες για τα ληφθέντα προς εκτέλεση της αποφάσεως μέτρα. Με έγγραφο της 3ης Σεπτεμβρίου 2008, η Ιρλανδία επιβεβαίωσε, μεταξύ άλλων, ότι αποδεχόταν πλήρως την απόφαση αυτή και ότι επρόκειτο να διενεργηθεί πριν από το τέλος του 2008 επικαιροποιημένη, ήτοι σύμφωνη με την οδηγία 85/337, εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
- 24 Με έγγραφα της 10ης Μαρτίου και της 17ης Απριλίου 2009, η Ιρλανδία, κατόπιν συσκέψεως με την Επιτροπή, την ενημέρωσε ότι ετοίμαζε σχέδιο νόμου για τη θέσπιση διαδικασίας τακτοποίησης, μέσω της οποίας θα καθίστατο δυνατή, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, η τακτοποίηση των αδειών που είχαν

χορηγηθεί κατά παράβαση της οδηγίας 85/337 με τη χορήγηση «άδειας κατ' αντικατάσταση» και ότι, κατ' εφαρμογήν της διαδικασίας αυτής, ο φορέας εκμεταλλεύσεως του αιολικού πάρκου θα ζητούσε τη χορήγηση σχετικής άδειας.

- 25 Στις 26 Ιουνίου 2009, η Επιτροπή απηύθυνε προειδοποιητική επιστολή στο εν λόγω κράτος μέλος, με την οποία διαπίστωνε, αφενός, ότι είχε λάβει μόνο το προσχέδιο της νομοθεσίας που η Ιρλανδία επρόκειτο να θεσπίσει προκειμένου να διασφαλίσει την εκτέλεση της αποφάσεως της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), και, αφετέρου, ότι ανέμενε ακόμη πληροφορίες για τη σχεδιαζόμενη εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του αιολικού πάρκου. Στις 9 Σεπτεμβρίου 2009, η Ιρλανδία απάντησε στην εν λόγω προειδοποιητική επιστολή, επιβεβαιώνοντας, αφενός, ότι η νομοθετική μεταρρύθμιση στο πλαίσιο της οποίας θα θεσπιζόταν η διαδικασία αντικαταστάσεως θα λάμβανε χώρα σε σύντομο χρονικό διάστημα και, αφετέρου, ότι ο φορέας εκμεταλλεύσεως του αιολικού πάρκου είχε καταρχήν συμφωνήσει να υποβάλει αίτηση αντικαταστάσεως άδειας.
- 26 Στις 22 Μαρτίου 2010, η Επιτροπή απηύθυνε στην Ιρλανδία νέα προειδοποιητική επιστολή, με την οποία ζητούσε από το εν λόγω κράτος μέλος να της υποβάλει τις παρατηρήσεις του εντός προθεσμίας δύο μηνών από της λήψεως της επιστολής αυτής. Το εν λόγω κράτος μέλος απάντησε με έγγραφο της 18ης Μαΐου 2010, της 22ας Ιουλίου 2010 και της 13ης Σεπτεμβρίου 2010. Με το τελευταίο έγγραφο, οι ιρλανδικές αρχές ενημέρωσαν την Επιτροπή για τη θέσπιση, τον Ιούλιο του 2010, του Planning and Development (Amendment) Act 2010 [(τροποποιητικού) νόμου του 2010 περί χωροταξίας και αναπτύξεως] (στο εξής: PDAA). Το μέρος ΧΑ του PDAA, ειδικότερα δε τα άρθρα του 177B και 177C, προβλέπει διαδικασία τακτοποιήσεως των αδειών που χορηγήθηκαν κατά παράβαση της υποχρέωσης εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
- 27 Κατόπιν νέας ανταλλαγής εγγράφων μεταξύ των ιρλανδικών αρχών και της Επιτροπής και της εκ μέρους της Ιρλανδίας κοινοποιήσεως συμπληρωματικών νομοθετικών μέτρων ληφθέντων μεταξύ των ετών 2010 και 2012, η Επιτροπή, με έγγραφο της 19ης Σεπτεμβρίου 2012, ζήτησε, μεταξύ άλλων, από το εν λόγω κράτος μέλος να την πληροφορήσει εάν ο κύριος του έργου του αιολικού πάρκου θα υποβαλλόταν στην εν λόγω διαδικασία τακτοποιήσεως.
- 28 Με έγγραφο της 13ης Οκτωβρίου 2012, η Ιρλανδία επισήμανε ότι ο φορέας εκμεταλλεύσεως του αιολικού πάρκου, ο οποίος ανήκει κατά 100 % σε ημιδημόσια επιχείρηση, αρνήθηκε να εφαρμόσει τη διαδικασία τακτοποιήσεως που προβλέπεται στο τμήμα ΧΑ του PDAA και ότι ούτε βάσει της εθνικής νομοθεσίας ούτε βάσει του δικαίου της Ένωσης μπορούσε να απαιτηθεί η εφαρμογή της σχετικής διαδικασίας. Ειδικότερα, κατά την Ιρλανδία, το δίκαιο της Ένωσης δεν απαιτεί να τεθεί υπό αμφισβήτηση το κύρος των αδειών που είχαν χορηγηθεί για την κατασκευή του αιολικού πάρκου και οι οποίες έχουν καταστεί απρόσβλητες, οι δε αρχές της ασφάλειας δικαίου και της απαγορεύσεως της αναδρομικότητας των νόμων, καθώς και η νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τη διαδικαστική αυτονομία των κρατών μελών, αντιτίθενται στην ανάκληση των αδειών αυτών.
- 29 Με έγγραφο της 16ης Δεκεμβρίου 2013, οι ιρλανδικές αρχές επισήμαναν στην Επιτροπή ότι ο φορέας εκμεταλλεύσεως του αιολικού πάρκου είχε δηλώσει ότι ήταν διατεθειμένος να προβεί σε «ανεπίσημη» εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του επίμαχου πάρκου, η οποία θα ανταποκρινόταν, ωστόσο, στις απαιτήσεις της οδηγίας 85/337.
- 30 Το 2014, η Ιρλανδία διαβίβασε στην Επιτροπή ένα «έγγραφο βασικών εννοιών», στο οποίο γινόταν λόγος για «οδικό χάρτη» αναφορικά με τη διαδικασία «ανεπίσημης» εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του αιολικού πάρκου. Επίσης, η Ιρλανδία δεσμεύθηκε, στο πλαίσιο συναντήσεως με την Επιτροπή που έλαβε χώρα στις 13 Μαΐου 2014, να κοινοποιήσει στην τελευταία το σχέδιο ενός «μνημονίου συνεννοήσεως» το οποίο θα συναπτόταν μεταξύ του φορέα εκμεταλλεύσεως του αιολικού πάρκου και του Υπουργού Περιβάλλοντος της Ιρλανδίας και το οποίο θα προέβλεπε συμφωνία για τη

διενέργεια ανεπίσημης εκτιμήσεως περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Το σχέδιο αυτό κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή στις 11 Μαρτίου 2015, οι δε ιρλανδικές αρχές κοινοποίησαν αναθεωρημένο κείμενο του εν λόγω σχεδίου στις 7 Μαρτίου 2016.

- 31 Η Επιτροπή επισήμανε επανειλημμένως ότι τα έγγραφα αυτά δεν συνιστούσαν εκπλήρωση των υποχρεώσεων της Ιρλανδίας. Με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου της 15ης Δεκεμβρίου 2016, κατόπιν συναντήσεως η οποία έλαβε χώρα στις 29 Νοεμβρίου 2016, οι υπηρεσίες της Επιτροπής επισήμαναν στις ιρλανδικές αρχές ότι το τελικό κείμενο του υπογεγραμμένου μνημονίου συνεννοήσεως έπρεπε να περιέλθει στην Επιτροπή έως το τέλος του 2016 και ότι, σε αντίθετη περίπτωση, η Επιτροπή ενδεχομένως να προσέφευγε εκ νέου στο Δικαστήριο στις αρχές του 2017.
- 32 Στις 22 Δεκεμβρίου 2016, η Ιρλανδία απέστειλε στην Επιτροπή αναθεωρημένο κείμενο του «εγγράφου βασικών εννοιών», καθώς και ένα «έγγραφο-πλαίσιο», με ημερομηνία 2 Δεκεμβρίου 2015. Στη συνοδευτική επιστολή, οι ιρλανδικές αρχές επισήμαιναν ότι η υπογραφή των δύο αυτών εγγράφων προβλεπόταν για τα τέλη Ιανουαρίου του 2017.
- 33 Κατόπιν περαιτέρω επαφών με τις ιρλανδικές αρχές, η Επιτροπή, με έγγραφο της 26ης Ιανουαρίου 2018, επισήμανε στην Ιρλανδία ότι, παρά την υπογραφή του «εγγράφου βασικών εννοιών», θεωρούσε ότι εξακολουθούσε να υφίσταται παράβαση της υποχρεώσεως της Ιρλανδίας να εκτελέσει πλήρως την απόφαση της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380). Κατά την Επιτροπή, εννέα έτη μετά την έκδοση της αποφάσεως αυτής δεν είχε υπάρξει καμία ουσιαστική πρόοδος όσον αφορά την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του αιολικού πάρκου.
- 34 Με έγγραφο της 1ης Φεβρουαρίου 2018, η Ιρλανδία αναγνώρισε ότι οι διαβουλεύσεις για την επίλυση του ζητήματος αυτού είχαν ήδη διαρκέσει πλείονα έτη. Με το ίδιο αυτό έγγραφο, το εν λόγω κράτος μέλος υποστήριξε, ωστόσο, ότι ανέμενε, πριν προβεί στις αναγκαίες ενέργειες για την εκτέλεση της αποφάσεως, τις παρατηρήσεις της Επιτροπής σχετικά με τα έγγραφα που της είχε κοινοποιήσει με την από 22 Δεκεμβρίου 2016 επιστολή της.
- 35 Εκτιμώντας ότι εξακολουθούσε να μην έχει επιτευχθεί η συμμόρφωση με τη δεύτερη περίπτωση του σημείου 1 του διατακτικού της αποφάσεως της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), η Επιτροπή άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.
- 36 Μετά την περάτωση της έγγραφης διαδικασίας στην υπό κρίση υπόθεση, η Επιτροπή ενημέρωσε το Δικαστήριο, με έγγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του την 1η Απριλίου 2019, ότι στις 29 Μαρτίου 2019 έλαβε έγγραφο από τις ιρλανδικές αρχές (στο εξής: έγγραφο της 29ης Μαρτίου 2019), από το οποίο προκύπτει ότι ο φορέας εκμεταλλεύσεως του αιολικού πάρκου δέχθηκε να συνεργαστεί για την εφαρμογή της «διαδικασίας αντικαταστάσεως» που προέβλεπε ο PDAA «το συντομότερο δυνατόν, προκειμένου να διασφαλιστεί η εκ των υστέρων εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων». Την 1η Απριλίου 2019, οι ιρλανδικές αρχές διαβίβασαν και το έγγραφο αυτό στη Γραμματεία του Δικαστηρίου.

Επί της παραβάσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 37 Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι, με την απόφασή του της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), το Δικαστήριο έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι η Ιρλανδία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία 85/337, παραλείποντας να θεσπίσει όλες τις απαραίτητες διατάξεις ώστε, πριν από τη χορήγηση των αδειών για την κατασκευή του αιολικού πάρκου και για

τις συναφείς δραστηριότητες, καθώς και την υλοποίηση των εργασιών, να διενεργηθεί εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του σχεδίου. Κατά την Επιτροπή, η Ιρλανδία δεν αμφισβητεί ότι, προκειμένου να θεραπευθεί η παράβαση αυτή, οφείλει να λάβει συγκεκριμένα μέτρα.

- 38 Κατά την εκτίμηση της Επιτροπής, δεν εναπέκειτο στο Δικαστήριο να καθορίσει, με την απόφαση αυτή, τα συγκεκριμένα μέτρα που καθιστούν δυνατή τη θεραπεία της διαπιστωθείσας παραβάσεως. Αντιθέτως, από τη νομολογία του Δικαστηρίου (αποφάσεις της 7ης Ιανουαρίου 2004, Wells, C-201/02, EU:C:2004:12, σκέψεις 64 και 65, καθώς και της 28ης Φεβρουαρίου 2012, Inter-Environnement Wallonie και Terre wallonne, C-41/11, EU:C:2012:103, σκέψεις 42, 43 και 46) προκύπτει ότι η Ιρλανδία υποχρεούται να εξαλείψει τις παράνομες συνέπειες που απορρέουν από την παράλειψη της εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του αιολικού πάρκου και να λάβει κάθε αναγκαίο μέτρο προς θεραπεία της παραλείψεως αυτής. Εν πάση περιπτώσει, απλά προπαρασκευαστικά μέτρα, όπως τα ληφθέντα εν προκειμένω, δεν είναι, κατά την Επιτροπή, επαρκή.
- 39 Προς στήριξη της επιχειρηματολογίας της, η Επιτροπή επικαλείται επίσης τις αποφάσεις της 26ης Ιουλίου 2017, Comune di Corridonia κ.λπ. (C-196/16 και C-197/16, EU:C:2017:589, σκέψη 35), καθώς και της 28ης Φεβρουαρίου 2018, Comune di Castellbellino (C-117/17, EU:C:2018:129, σκέψη 30), οι οποίες επιβεβαιώνουν ότι στις αρμόδιες εθνικές αρχές εναπόκειται να λαμβάνουν, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να θεραπεύσουν την παράλειψη εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, για παράδειγμα ανακαλώντας ή αναστέλλοντας την ισχύ ήδη χορηγηθείσας άδειας, προκειμένου να διενεργηθεί τέτοιου είδους εκτίμηση. Κατά την Επιτροπή, το δίκαιο της Ένωσης δεν αποκλείει τη δυνατότητα εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων στο πλαίσιο τακτοποιήσεως, υπό ορισμένες όμως προϋποθέσεις.
- 40 Όπως προβάλλει η Επιτροπή, κατά την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία η Ιρλανδία υπέβαλε δύο διαφορετικές προτάσεις, οι οποίες παρατίθενται στις σκέψεις 24 και 29 της παρούσας αποφάσεως, προκειμένου να θεραπεύσει την παράλειψη εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του αιολικού πάρκου, χωρίς ωστόσο να δώσει συγκεκριμένη συνέχεια σε καμία εξ αυτών.
- 41 Αφενός, το εν λόγω κράτος μέλος έκανε λόγο για τη δυνατότητα διενέργειας ανεπίσημης εκτιμήσεως. Ωστόσο, δεν ελήφθη κανένα συγκεκριμένο μέτρο για τη διενέργειά της.
- 42 Αφετέρου, η Ιρλανδία τροποποίησε τη νομοθεσία της προκειμένου να θεσπίσει διαδικασία για την τακτοποίηση των αδειών που χορηγήθηκαν κατά παράβαση της υποχρεώσεως εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων η οποία απορρέει από το δίκαιο της Ένωσης. Το εν λόγω κράτος μέλος, όμως, υποστηρίζει πλέον ότι η διαδικασία αυτή, η οποία προβλέπεται στο μέρος ΧΑ του PDAA, δύναται να εφαρμοστεί μόνο για το μέλλον και ότι, καίτοι ο φορέας εκμεταλλεύσεως του αιολικού πάρκου είναι θυγατρική ημιδημόσιας επιχειρήσεως που της ανήκει κατά 100 %, δεν υποχρεούται να την εφαρμόσει.
- 43 Εντούτοις, η Επιτροπή εκτιμά ότι η Ιρλανδία υποχρεούται να ανακαλέσει ή να αναστείλει τις επίμαχες άδειες και να προβεί σε διορθωτική εκ των υστέρων εκτίμηση, ακόμη και αν τα μέτρα αυτά επηρεάζουν κεκτημένα δικαιώματα του φορέα εκμεταλλεύσεως του αιολικού πάρκου. Κατά την Επιτροπή, η δυνατότητα κράτους μέλους να επικαλεσθεί, συναφώς, την αρχή της διαδικαστικής αυτονομίας περιορίζεται, σύμφωνα με την απόφαση της 17ης Νοεμβρίου 2016, Stadt Wiener Neustadt (C-348/15, EU:C:2016:882, σκέψη 40), από τις αρχές της αποτελεσματικότητας και της ισοδυναμίας.
- 44 Επιπροσθέτως, από την απόφαση της 14ης Ιουνίου 2007, Medipac-Καζαντζίδης (C-6/05, EU:C:2007:337, σκέψη 43), προκύπτει, κατά την Επιτροπή, ότι ο φορέας εκμεταλλεύσεως του αιολικού πάρκου υπόκειται στις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις οδηγίες της Ένωσης δεδομένου ότι είναι θυγατρική ανήκουσα κατά 100 % σε οντότητα ελεγχόμενη από τις δημόσιες αρχές.

- 45 Εξάλλου, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η καθυστέρηση εκτελέσεως της αποφάσεως της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), είναι αδικαιολόγητη. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου (απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2008, Επιτροπή κατά Γαλλίας, C-121/07, EU:C:2008:695, σκέψη 21), μολοντί το άρθρο 260 ΣΛΕΕ δεν ορίζει την προθεσμία εκτελέσεως μιας αποφάσεως, η εκτέλεση αυτή πρέπει να αρχίσει αμέσως και να ολοκληρωθεί το συντομότερο δυνατόν. Εν προκειμένω, ούτε η πολυπλοκότητα του επίμαχου ζητήματος, ούτε η προβαλλόμενη διακοπή της επικοινωνίας μεταξύ Ιρλανδίας και Επιτροπής στο τέλος του 2016 δύνανται να δικαιολογήσουν την παρατεταμένη αδράνεια του εν λόγω κράτους μέλους. Επιπροσθέτως, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι είχε καταστήσει σαφές ότι ο Δεκέμβριος του 2016 αποτελούσε την τελική καταληκτική ημερομηνία για την εκτέλεση της αποφάσεως της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380).
- 46 Στο υπόμνημα απαντήσεως, η Επιτροπή προβάλλει ότι η Ιρλανδία ουδέποτε προέβη, στο πλαίσιο της τακτοποιήσεως, σε εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του αιολικού πάρκου. Επομένως, το εν λόγω κράτος μέλος δεν έλαβε τα ελάχιστα απαιτούμενα μέτρα για την εκτέλεση της αποφάσεως της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380).
- 47 Η Ιρλανδία ζητεί την απόρριψη της προσφυγής της Επιτροπής.
- 48 Το εν λόγω κράτος μέλος προβάλλει ότι από την απόφαση της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), και από τα διαδικαστικά έγγραφα της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω απόφαση, προκύπτει ότι οι δύο περιπτώσεις του σημείου 1 του διατακτικού της εν λόγω αποφάσεως αφορούσαν, στην πραγματικότητα, μία και την αυτή παράβαση, δηλαδή την παράλειψη πλήρους μεταφοράς της οδηγίας 85/337 στην εσωτερική έννομη τάξη. Κατά συνέπεια, πέραν της μεταφοράς της οδηγίας αυτής στο εσωτερικό δίκαιο, δεν ήταν αναγκαία η λήψη συγκεκριμένων μέτρων όσον αφορά το αιολικό πάρκο.
- 49 Εξάλλου, κατά την Ιρλανδία, η Επιτροπή παρέλειψε να προσδιορίσει στο δικόγραφο της προσφυγής της τα συγκεκριμένα μέτρα τα οποία απαιτείται να λάβει η Ιρλανδία προς εκτέλεση της εν λόγω αποφάσεως όσον αφορά τη δεύτερη περίπτωση του σημείου 1 του διατακτικού της.
- 50 Επιπροσθέτως, η προαναφερθείσα απόφαση ούτε ακύρωσε ούτε κατέστησε ανίσχυρες τις άδειες που χορηγήθηκαν μεταξύ του 1998 και του 2003 για την κατασκευή του αιολικού πάρκου. Προσφυγή λόγω παραβάσεως δυνάμει του άρθρου 226 ΕΚ, νυν άρθρου 258 ΣΛΕΕ, δεν πρέπει να θίξει τα κερτημένα δικαιώματα τρίτων, ιδίως οσάκις οι εν λόγω τρίτοι δεν έχουν ακουστεί κατά τις διαδικασίες αυτές.
- 51 Όσον αφορά τη διαδικασία βάσει της οποίας είναι δυνατή η ακύρωση εθνικής διοικητικής αποφάσεως, αυτή εμπίπτει στη δικονομική αυτονομία των κρατών μελών. Η απόφαση της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380, σκέψη 59), επιβεβαιώνει, κατά την Ιρλανδία, ότι η υποχρέωση θεραπείας της παραλείψεως εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων περιορίζεται από το δικονομικό πλαίσιο που ισχύει εντός κάθε κράτους μέλους. Στην Ιρλανδία, μια κατασκευαστική άδεια δύναται να ακυρωθεί μόνον από το High Court (ανώτερο δικαστήριο, Ιρλανδία), εφόσον ασκηθεί ενώπιόν του σχετική προσφυγή.
- 52 Συναφώς, από την απόφαση της 17ης Νοεμβρίου 2016, Stadt Wiener Neustadt (C-348/15, EU:C:2016:882), προκύπτει ότι, υπό την επιφύλαξη της τηρήσεως ορισμένων προϋποθέσεων, τα κράτη μέλη δύνανται να ορίζουν προθεσμίες εφαρμοζόμενες στις προσφυγές κατά αποφάσεων που εκδίδονται σε πολεοδομικά ζητήματα. Όπως υποστηρίζει η Ιρλανδία, σύμφωνα με το ιρλανδικό δικονομικό δίκαιο που ίσχυε πριν από την έκδοση του PDAA, προβλεπόταν προθεσμία δύο μηνών για την υποβολή αιτήσεως ακυρώσεως πολεοδομικής άδειας. Ο PDAA όρισε την εν λόγω προθεσμία σε οκτώ εβδομάδες. Κατά συνέπεια, όπως υποστηρίζει η Ιρλανδία, οι άδειες για την κατασκευή του αιολικού πάρκου έχουν καταστεί απρόσβλητες.

- 53 Ως εκ τούτου, η Ιρλανδία προβάλλει ότι η κατάσταση την οποία αφορά η υπό κρίση υπόθεση διαφέρει από εκείνη που αφορούν οι υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι αποφάσεις της 26ης Ιουλίου 2017, *Comune di Corridonia* κ.λπ. (C-196/16 και C-197/16, EU:C:2017:589), καθώς και της 28ης Φεβρουαρίου 2018, *Comune di Castellbellino* (C-117/17, EU:C:2018:129), στις οποίες παραπέμπει η Επιτροπή. Κατά την Ιρλανδία, από την παράθεση των πραγματικών περιστατικών στις αποφάσεις εκείνες προκύπτει ότι οι επίμαχες άδειες πράγματι ακυρώθηκαν από εθνικό δικαστήριο. Τα ζητήματα σχετικά με την υποχρέωση εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ανέκυψαν στο πλαίσιο της διαδικασίας που ακολούθησε τις εν λόγω ακυρώσεις, αντικείμενο της οποίας ήταν η χορήγηση νέων αδειών για τα εν λόγω σχέδια.
- 54 Κατά την Ιρλανδία, η υπό κρίση υπόθεση διαφέρει και από εκείνη επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 7ης Ιανουαρίου 2004, *Wells* (C-201/02, EU:C:2004:12), η οποία αφορούσε προδικαστική παραπομπή στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς σχετικής με εθνική άδεια κατά της οποίας είχε ασκηθεί προσφυγή εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών. Με την απόφαση αυτή, το Δικαστήριο απεφάνθη, κατά την Ιρλανδία, ότι στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει αν το εθνικό δίκαιο επιτρέπει την ανάκληση ή την αναστολή ήδη χορηγηθείσας άδειας. Επιπλέον, κατά την Ιρλανδία, με την απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου 2008, *Kempter* (C-2/06, EU:C:2008:78), το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι, όταν πρόκειται για απρόσβλητη διοικητική απόφαση, το δίκαιο της Ένωσης δεν απαιτεί, καταρχήν, να υποχρεούται μια εθνική αρχή να την επανεξετάσει.
- 55 Εξάλλου, στην περίπτωση πολεοδομικής άδειας η οποία δεν υπόκειται πλέον σε δικαστικό έλεγχο, πρέπει να τηρούνται οι αρχές της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ασφάλειας δικαίου, καθώς και το δικαίωμα ιδιοκτησίας των κατόχων τέτοιων αδειών.
- 56 Κατά συνέπεια, στην υπό κρίση υπόθεση η ανάκληση των χορηγηθεισών αδειών, οι οποίες έχουν καταστεί απρόσβλητες, αντίκειται στην αρχή της ασφάλειας δικαίου. Επομένως, η Ιρλανδία θεωρεί ότι δεν υποχρεούται να τις ακυρώσει ή να τις ανακαλέσει. Κατά μείζονα λόγο, θεωρεί ότι δεν είναι υποχρεωμένη να προβεί, *ex post*, σε εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων βάσει των σχετικών διατάξεων του PDAA.
- 57 Επικουρικώς, η Ιρλανδία προβάλλει ότι έχει ήδη συμμορφωθεί προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την απόφαση της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), καθόσον έλαβε μέτρα για τη διενέργεια ανεπίσημης εκτιμήσεως, εκτός του υφιστάμενου νομικού πλαισίου, στο Derrybrien. Το ιστορικό της συνεργασίας μεταξύ Ιρλανδίας και Επιτροπής, όπως εκτίθεται λεπτομερώς στο δικόγραφο της προσφυγής, αποδεικνύει την καλή πίστη της Ιρλανδικής Κυβερνήσεως.
- 58 Προς στήριξη του επιχειρήματος αυτού, η Ιρλανδία προβάλλει, μεταξύ άλλων, ότι η Ιρλανδική Κυβέρνηση κατάρτισε «έγγραφο βασικών εννοιών» κατόπιν συμφωνίας με τον κύριο του έργου του αιολικού πάρκου. Σύμφωνα με το έγγραφο αυτό, ο κύριος του έργου οφείλει να καταρτίσει, λαμβάνοντας υπόψη ένα έγγραφο-πλαίσιο, περιβαλλοντική έκθεση η οποία θα πρέπει να περιλαμβάνει τυχόν μέτρα αμβλύνσεως των επιπτώσεων. Το έγγραφο αυτό προβλέπει, επίσης, ότι θα υπάρξει κάποιας μορφής δημόσια διαβούλευση επί της εν λόγω εκθέσεως.
- 59 Κατά την Ιρλανδία, η κίνηση της διαδικασίας αυτής συνιστά επαρκή εκτέλεση της αποφάσεως της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), δεδομένου ότι, εν αντιθέσει με την πλήρη μεταφορά της οδηγίας 85/337, η οποία ενέπιπτε εξ ολοκλήρου στην αρμοδιότητα των ιρλανδικών αρχών, η διενέργεια της εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ενός σχεδίου πράγματι προϋποθέτει τη συμμετοχή τρίτων.
- 60 Όπως επικουρικώς, η Ιρλανδία υποστηρίζει ότι θα συμμορφωθεί προς τις υποχρεώσεις που υπέχει το αργότερο έως την ημερομηνία κατά την οποία θα ορισθεί η επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου στην υπό κρίση υπόθεση.

- 61 Εξάλλου, η διάρκεια της αναγκαίας διαδικασίας για να διενεργηθεί η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του αιολικού πάρκου σχετίζεται, κατά την Ιρλανδία, με την έλλειψη αντιδράσεως εκ μέρους της Επιτροπής κατόπιν της διαβιβάσεως, στις 22 Δεκεμβρίου 2016, αναθεωρημένου κειμένου του «εγγράφου βασικών εννοιών» που αποσκοπεί στην προετοιμασία της διενέργειας εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του αιολικού πάρκου. Οι ιρλανδικές αρχές ανέμεναν, όπως υποστηρίζει η Ιρλανδία, την επίσημη έγκριση του εγγράφου αυτού. Εν πάση περιπτώσει, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να τιμωρηθεί επειδή διέθεσε τον χρόνο που ήταν αναγκαίος για τον προσδιορισμό των κατάλληλων μέτρων για την εκτέλεση αποφάσεως του Δικαστηρίου ή επειδή δεν κατάφερε να τα προσδιορίσει.
- 62 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Ιρλανδία επιβεβαίωσε ότι δεν σκόπευε πλέον να προβεί σε ανεπίσημη εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του αιολικού πάρκου. Όπως προκύπτει από το έγγραφο της 29ης Μαρτίου 2019, το οικείο κράτος μέλος υποστηρίζει πλέον ότι ο φορέας εκμεταλλεύσεως του αιολικού πάρκου συμφώνησε να συνεργαστεί προκειμένου να κινηθεί, κατ' εφαρμογήν του μέρους ΧΑ του PDAA, διαδικασία τακτοποιήσεως. Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας, η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων κατά τρόπο σύμφωνο προς την οδηγία 85/337 θα διενεργηθεί, όπως ισχυρίζεται η Ιρλανδία, το συντομότερο δυνατόν.
- 63 Απαντώντας στις ερωτήσεις του Δικαστηρίου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Ιρλανδία διευκρίνισε ότι ο φορέας εκμεταλλεύσεως του αιολικού πάρκου δεν είχε ακόμη τυπικώς συναινέσει. Επιπροσθέτως, δεν έχει αποφασιστεί αν ο εν λόγω φορέας θα ζητήσει ο ίδιος κατ' αντικατάσταση άδεια, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177C του PDAA ή αν, δυνάμει του άρθρου 177B του PDAA, θα κινήσουν οι ίδιες οι αρμόδιες αρχές αυτεπαγγέλτως τη διαδικασία τακτοποιήσεως.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

- 64 Στο πλαίσιο της υπό κρίση προσφυγής, η οποία ασκήθηκε δυνάμει του άρθρου 260, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, η Επιτροπή προβάλλει ότι η Ιρλανδία δεν συμμορφώθηκε προς την απόφαση της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), όσον αφορά τη δεύτερη μόνον αιτίαση, η οποία περιλαμβάνεται στη δεύτερη περίπτωση του σημείου 1 του διατακτικού της εν λόγω αποφάσεως. Συναφώς, το Δικαστήριο έκρινε ότι η Ιρλανδία, παραλείποντας να θεσπίσει όλες τις απαραίτητες διατάξεις ώστε πριν από τη χορήγηση των αδειών για την κατασκευή του εν λόγω αιολικού πάρκου και για τις συναφείς δραστηριότητες, καθώς και πριν από την πραγματοποίηση των εργασιών, να διενεργηθεί εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 10 της οδηγίας 85/337, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 2, 4 και 5 έως 10 της οδηγίας αυτής.

Επί του παραδεκτού της προσφυγής

- 65 Καθόσον η Ιρλανδία προβάλλει, κατ' ουσίαν, ότι η Επιτροπή παρέλειψε να καθορίσει το αντικείμενο της προσφυγής της και να προσδιορίσει τα μέτρα που είναι αναγκαία για την εκτέλεση της αποφάσεως της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), όσον αφορά τη δεύτερη περίπτωση του σημείου 1 του διατακτικού της, πρέπει να γίνει δεκτό ότι στην πραγματικότητα υποστηρίζει ότι η υπό κρίση προσφυγή είναι απαράδεκτη.
- 66 Συναφώς, η Επιτροπή προβάλλει, με το δικόγραφο της προσφυγής της, ότι, προκειμένου να εκτελέσει την απόφαση της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), όσον αφορά τη δεύτερη περίπτωση του σημείου 1 του διατακτικού της, η Ιρλανδία όφειλε να εξαλείψει τις παράνομες συνέπειες που απορρέουν από την παράβαση της υποχρεώσεως προηγούμενης εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του αιολικού πάρκου και να κινήσει, προς τον σκοπό αυτόν,

διαδικασία νομιμοποίησης του επίμαχου σχεδίου. Η διαδικασία αυτή πρέπει να περιλαμβάνει εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του επίμαχου σχεδίου, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της οδηγίας 85/337.

- 67 Ως εκ τούτου, κακώς η Ιρλανδία προσάπτει στην Επιτροπή ότι δεν προσδιόρισε τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της αποφάσεως της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), και ότι, ως εκ τούτου, δεν καθόρισε επαρκώς το αντικείμενο της προσφυγής της.
- 68 Επομένως, προκύπτει ότι τα επιχειρήματα της Ιρλανδίας δεν είναι ικανά να κλονίσουν το παραδεκτό της υπό κρίση προσφυγής.

Επί της ουσίας

- 69 Η Ιρλανδία αμφισβητεί το βάσιμο της υπό κρίση προσφυγής, ισχυριζόμενη ότι, πέραν της μεταφοράς της οδηγίας 85/337 στο εθνικό δίκαιο, δεν είναι αναγκαία η λήψη ειδικών μέτρων όσον αφορά το αιολικό πάρκο και, ιδίως, ότι η ανάκληση των αδειών που χορηγήθηκαν στον φορέα εκμεταλλεύσεως του πάρκου αυτού, οι οποίες έχουν καταστεί απρόσβλητες, δεν είναι δυνατή σύμφωνα με το εσωτερικό της δίκαιο.
- 70 Αντιθέτως, η Επιτροπή φρονεί ότι η Ιρλανδία υποχρεούται, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 66 της παρούσας αποφάσεως, να εξαλείψει τις παράνομες συνέπειες που απορρέουν από τη διαπιστωθείσα παράβαση και να προβεί, στο πλαίσιο διαδικασίας τακτοποίησης, σε εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του αιολικού πάρκου σύμφωνα με τις απαιτήσεις της οδηγίας αυτής.
- 71 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να εξεταστούν οι υποχρεώσεις που υπέχει το κράτος μέλος οσάκις έχει εγκριθεί σχέδιο κατά παράβαση της υποχρεώσεως προηγούμενης εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η οποία προβλέπεται στην οδηγία 85/337, ιδίως στην περίπτωση που η άδεια δεν προσβλήθηκε εντός της προθεσμίας που προβλέπει η εθνική νομοθεσία και, επομένως, έχει καταστεί απρόσβλητη εντός της εθνικής έννομης τάξεως.
- 72 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι από το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 85/337, προκύπτει ότι τα σχέδια που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, υπό την έννοια του άρθρου 4 της ίδιας οδηγίας σε συνδυασμό με τα παραρτήματα I και II αυτής, πρέπει να υποβάλλονται, πριν από τη χορήγηση της άδειας, σε εκτίμηση όσον αφορά τις επιπτώσεις αυτές (απόφαση της 7ης Ιανουαρίου 2004, Wells, C-201/02, EU:C:2004:12, σκέψη 42).
- 73 Η εκ των προτέρων διενέργεια της εκτιμήσεως αυτής δικαιολογείται από την ανάγκη να λαμβάνει υπόψη η αρμόδια αρχή, κατά τη διαδικασία λήψεως αποφάσεων, όσο το δυνατόν πιο έγκαιρα τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις όλων των τεχνικών διαδικασιών σχεδιασμού και λήψεως αποφάσεων, προκειμένου να αποφεύγεται εξ αρχής η δημιουργία ρυπάνσεων ή οχλήσεων και όχι να καταπολεμούνται οι συνέπειές τους εκ των υστέρων (αποφάσεις της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, C-215/06, EU:C:2008:380, σκέψη 58, καθώς και της 26ης Ιουλίου 2017, Comune di Corridonia κ.λπ., C-196/16 και C-197/16, EU:C:2017:589, σκέψη 33).
- 74 Αντιθέτως, η οδηγία 85/337 δεν περιλαμβάνει διατάξεις σχετικά με τις συνέπειες που επισύρει η παράβαση αυτής της υποχρεώσεως προηγούμενης εκτιμήσεως (πρβλ. απόφαση της 26ης Ιουλίου 2017, Comune di Corridonia κ.λπ., C-196/16 και C-197/16, EU:C:2017:589, σκέψη 34).
- 75 Σύμφωνα όμως με την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να εξαλείφουν τις παράνομες συνέπειες της παραβιάσεως του δικαίου της Ένωσης. Την υποχρέωση αυτή φέρει κάθε όργανο του οικείου κράτους μέλους και, ιδίως, οι εθνικές αρχές οι οποίες, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, υποχρεούνται να λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για να θεραπεύσουν την παράλειψη εκτιμήσεως των

περιβαλλοντικών επιπτώσεων, για παράδειγμα με την ανάκληση ή την αναστολή της ισχύος άδειας που έχει ήδη χορηγηθεί, προκειμένου να προβούν σε τέτοια εκτίμηση (πρβλ. αποφάσεις της 7ης Ιανουαρίου 2004, Wells, C-201/02, EU:C:2004:12, σκέψη 64, καθώς και της 26ης Ιουλίου 2017, Comune di Corridonia κ.λπ., C-196/16 και C-197/16, EU:C:2017:589, σκέψη 35).

- 76 Όσον αφορά τη δυνατότητα εκ των υστέρων θεραπείας τέτοιας παραλείψεως, η οδηγία 85/337 δεν απαγορεύει εθνικούς κανόνες οι οποίοι επιτρέπουν, σε ορισμένες περιπτώσεις, τη νομιμοποίηση παράτυπων δραστηριοτήτων ή τη θεραπεία των ελαττωμάτων παράτυπων πράξεων υπό το πρίσμα του δικαίου της Ένωσης, υπό την προϋπόθεση ότι η δυνατότητα αυτή δεν παρέχει στους ενδιαφερομένους την ευκαιρία να καταστρατηγήσουν τους κανόνες του δικαίου της Ένωσης ή να αποφύγουν να τους εφαρμόσουν και ότι αυτή παραμένει εξαιρετική (απόφαση της 26ης Ιουλίου 2017, Comune di Corridonia κ.λπ., C-196/16 και C-197/16, EU:C:2017:589, σκέψεις 37 και 38).
- 77 Εκτίμηση η οποία διενεργείται στο πλαίσιο διαδικασίας νομιμοποίησης, μετά την κατασκευή και έναρξη λειτουργίας εγκαταστάσεως, δεν μπορεί να περιορισθεί μόνο στις μελλοντικές επιπτώσεις της στο περιβάλλον, αλλά πρέπει να λάβει υπόψη και τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις από τον χρόνο της δημιουργίας της εγκαταστάσεως (πρβλ. απόφαση της 26ης Ιουλίου 2017, Comune di Corridonia κ.λπ., C-196/16 και C-197/16, EU:C:2017:589, σκέψη 41).
- 78 Αντιθέτως, η οδηγία 85/337 αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία η οποία επιτρέπει στις εθνικές αρχές, ακόμη και αν δεν συντρέχουν αποδεδειγμένες εξαιρετικές περιστάσεις, να χορηγούν άδεια νομιμοποίησης η οποία να έχει τα ίδια αποτελέσματα με εκείνα της προηγούμενης άδειας που χορηγείται κατόπιν εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων διενεργούμενης σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 1, καθώς και το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της ίδιας οδηγίας (πρβλ. αποφάσεις της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, C-215/06, EU:C:2008:380, σκέψη 61, της 17ης Νοεμβρίου 2016, Stadt Wiener Neustadt, C-348/15, EU:C:2016:882, σκέψη 37, καθώς και της 26ης Ιουλίου 2017, Comune di Corridonia κ.λπ., C-196/16 και C-197/16, EU:C:2017:589, σκέψη 39).
- 79 Η προαναφερθείσα οδηγία αντιτίθεται, επίσης, σε νομοθετικό μέτρο το οποίο επιτρέπει, χωρίς καν να επιβάλλει υποχρέωση μεταγενέστερης εκτιμήσεως και χωρίς να συντρέχουν ιδιαίτερες εξαιρετικές περιστάσεις, να λογίζεται ως υποβληθέν σε εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του σχέδιο το οποίο θα έπρεπε να έχει αποτελέσει αντικείμενο τέτοιας εκτιμήσεως, υπό την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 85/337 (πρβλ. απόφαση της 17ης Νοεμβρίου 2016, Stadt Wiener Neustadt, C-348/15, EU:C:2016:882, σκέψη 38).
- 80 Ομοίως, δεν θα ήταν συμβατό με την οδηγία 85/337 το να θεωρηθεί άνευ ετέρου ότι τα σχέδια των οποίων η άδεια έχει πλέον καταστεί δικαστικώς απρόσβλητη λόγω παρελεύσεως της προθεσμίας ασκήσεως προσφυγής που προβλέπει η εθνική νομοθεσία έχουν αδειοδοτηθεί νομίμως από την άποψη της υποχρέωσης διενέργειας εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών τους επιπτώσεων (απόφαση της 17ης Νοεμβρίου 2016, Stadt Wiener Neustadt, C-348/15, EU:C:2016:882, σκέψη 43).
- 81 Στην υπό κρίση υπόθεση, δεν αμφισβητείται ότι, στο πλαίσιο της νομοθετικής μεταρρυθμίσεως τον Ιούλιο του 2010, η Ιρλανδία θέσπισε στη νομοθεσία της διαδικασία νομιμοποίησης των σχεδίων που αδειοδοτήθηκαν κατά παράβαση της υποχρέωσης εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Από τη δικογραφία που διαθέτει το Δικαστήριο προκύπτει ότι οι λεπτομέρειες της διαδικασίας αυτής προβλέπονται στο μέρος ΧΑ του PDAA, του οποίου οι διατάξεις θεσπίστηκαν προκειμένου να υπάρξει συμμόρφωση προς τις απαιτήσεις που απορρέουν από την απόφαση της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380).
- 82 Επομένως, αφενός, βάσει του άρθρου 177B, παράγραφοι 1 και 2, στοιχείο b, του μέρους ΧΑ του PDAA, οσάκις κρίνεται, ιδίως «με οριστική απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης», ότι χορηγήθηκε παρανόμως άδεια η οποία αφορά σχέδιο για το οποίο απαιτούνταν εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η αρμόδια αρχή κοινοποιεί γραπτή ειδοποίηση στον φορέα εκμεταλλεύσεως του έργου, υποχρεώνοντάς τον να υποβάλει αίτηση αντικαταστάσεως της άδειάς του.

Το άρθρο 177B του μέρους ΧΑ του PDAA διευκρινίζει, στην παράγραφό του 2, στοιχείο c, ότι η ειδοποίηση αυτή υποχρεώνει τον φορέα εκμεταλλεύσεως του έργου να προβεί, ταυτόχρονα με την υποβολή της αιτήσεώς του, σε διορθωτική δήλωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων («remedial environmental impact statement»).

- 83 Αφετέρου, το άρθρο 177C του μέρους ΧΑ του PDAA επιτρέπει, υπό τις ίδιες περιστάσεις, στον φορέα εκμεταλλεύσεως σχεδίου εγκριθέντος κατά παράβαση της υποχρεώσεως προηγούμενης εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων να ζητήσει την έναρξη της διαδικασίας τακτοποιήσεως. Αν γίνει δεκτή η αίτησή του, ο φορέας εκμεταλλεύσεως οφείλει, σύμφωνα με το άρθρο 177D, παράγραφος 7, στοιχείο b, του μέρους ΧΑ του PDAA, να προβεί σε διορθωτική δήλωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
- 84 Γεγονός πάντως παραμένει ότι, κατά τον κρίσιμο χρόνο για την εκτίμηση περί υπάρξεως παραβάσεως βάσει του άρθρου 260, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, ήτοι κατά τη λήξη της προθεσμίας που τάχθηκε με την προειδοποιητική επιστολή δυνάμει της διατάξεως αυτής (πρβλ. απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2012, Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-610/10, EU:C:2012:781, σκέψη 67), και, συγκεκριμένα, σύμφωνα με την προειδοποιητική επιστολή της 22ας Μαρτίου 2010 που μνημονεύεται στη σκέψη 26 της παρούσας αποφάσεως, στα τέλη Μαΐου του 2010, η Ιρλανδία δεν είχε προβεί σε νέα εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του αιολικού πάρκου στο πλαίσιο της τακτοποιήσεως των επίμαχων αδειών και, επομένως, παραβίαζε το δεδικασμένο της αποφάσεως της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), όσον αφορά τη δεύτερη περίπτωση του σημείου 1 του διατακτικού της αποφάσεως αυτής.
- 85 Εντούτοις, η Ιρλανδία υποστήριξε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι, όσον αφορά τις χορηγηθείσες άδειες για την κατασκευή του αιολικού πάρκου, ουδόλως είναι σε θέση να εφαρμόσει αυτεπαγγέλτως τη διαδικασία τακτοποιήσεως. Συγκεκριμένα, αφού κίνησαν την εν λόγω διαδικασία κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177B του μέρους ΧΑ του PDAA, οι αρμόδιες δημοτικές αρχές την περάτωσαν. Η Ιρλανδία υποστηρίζει ότι, καίτοι οι εν λόγω αρχές είναι δημόσιοι φορείς, απολαμβάνουν ανεξαρτησίας και, συνεπώς, δεν ελέγχονται από την Ιρλανδική Κυβέρνηση.
- 86 Ομοίως, η Ιρλανδία ισχυρίζεται ότι δεν μπορεί να υποχρεώσει τον φορέα εκμεταλλεύσεως του αιολικού πάρκου να ζητήσει κατ' αντικατάσταση άδεια, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177C του μέρους ΧΑ του PDAA. Παραδέχεται, βεβαίως, ότι ο εν λόγω φορέας εκμεταλλεύσεως είναι θυγατρική ανήκουσα κατά 100 % σε ημιδημόσιο φορέα, του οποίου η Ιρλανδία κατέχει το 90 % των μετοχών. Ωστόσο, προβάλλει ότι ο εν λόγω φορέας είναι ανεξάρτητος όσον αφορά την καθημερινή διαχείριση των δραστηριοτήτων του.
- 87 Επίσης, η Ιρλανδία υποστηρίζει ότι οι αρχές της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης αντιτίθενται στην ανάκληση διοικητικής αποφάσεως, όπως οι επίμαχες εν προκειμένω άδειες, η οποία, λόγω παρελεύσεως της προθεσμίας ασκήσεως προσφυγής, δεν υπόκειται πλέον σε ευθεία προσφυγή και, επομένως, έχει καταστεί απρόσβλητη.
- 88 Εντούτοις, τα ανωτέρω επιχειρήματα της Ιρλανδίας πρέπει να απορριφθούν.
- 89 Καταρχάς, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλεστεί διατάξεις, πρακτικές ή καταστάσεις της εσωτερικής του έννομης τάξεως προκειμένου να δικαιολογήσει τη μη τήρηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης (αποφάσεις της 2ας Δεκεμβρίου 2014, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-378/13, EU:C:2014:2405, σκέψη 29, και της 24ης Ιανουαρίου 2018, Επιτροπή κατά Ιταλίας, C-433/15, EU:C:2018:31, σκέψη 56, καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Επομένως, η Ιρλανδία δεν μπορεί, προκειμένου να δικαιολογήσει τη μη εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την απόφαση της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), να επικαλεστεί εθνικές διατάξεις οι οποίες περιορίζουν τις δυνατότητες κινήσεως διαδικασίας τακτοποιήσεως, όπως το άρθρο 177B και το άρθρο 177C του μέρους ΧΑ του PDAA, διαδικασία την οποία το οικείο κράτος μέλος θέσπισε ακριβώς για να διασφαλίσει την εκτέλεση της αποφάσεως αυτής.

- 90 Εν πάση περιπτώσει, όσον αφορά την προβαλλόμενη αδυναμία του εν λόγω κράτους μέλους να υποχρεώσει τις αρμόδιες δημοτικές αρχές να κινήσουν τη διαδικασία τακτοποιήσεως που προβλέπει η ιρλανδική νομοθεσία, υπενθυμίζεται ότι, κατά τη νομολογία που παρατίθεται στη σκέψη 75 της παρούσας αποφάσεως, κάθε όργανο του εν λόγω κράτους μέλους και άρα και οι δημοτικές του αρχές, υποχρεούνται να λαμβάνουν, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να θεραπεύσουν την παράλειψη εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του αιολικού πάρκου.
- 91 Εν συνεχεία, όσον αφορά την αδράνεια του φορέα εκμεταλλεύσεως του αιολικού πάρκου, δηλαδή την άρνησή του να κινήσει τη διαδικασία τακτοποιήσεως κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177C του μέρους ΧΑ του PDAA, αρκεί η παραπομπή, *mutatis mutandis*, στις εκτιμήσεις που διατυπώθηκαν στη σκέψη 89 της παρούσας αποφάσεως, δεδομένου ότι ο εν λόγω φορέας εκμεταλλεύσεως ελέγχεται από την Ιρλανδία. Επομένως, ο εν λόγω φορέας εκμεταλλεύσεως πρέπει να θεωρηθεί ως φορέας του εν λόγω κράτους μέλους που υπέχει, όπως ορθώς υποστήριξε η Επιτροπή, τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις οδηγίες της Ένωσης (απόφαση της 14ης Ιουνίου 2007, *Medipac-Καζαντζίδης*, C-6/05, EU:C:2007:337, σκέψη 43 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 92 Όσον αφορά το επιχείρημα της Ιρλανδίας με το οποίο προβάλλεται ότι οι αρχές της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης αντιτίθενται στην ανάκληση των αδειών που χορηγήθηκαν παρανόμως στον φορέα εκμεταλλεύσεως του αιολικού πάρκου, πρέπει να υπομνησθεί, αφενός, ότι η διαδικασία λόγω παραβάσεως κράτους μέλους στηρίζεται στην αντικειμενική διαπίστωση ότι κράτος μέλος δεν τήρησε τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη Συνθήκη ή από πράξη του παραγώγου δικαίου και, αφετέρου, ότι, μολονότι η ανάκληση παράνομης πράξεως πρέπει να διατάσσεται εντός εύλογης προθεσμίας και πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ο βαθμός εμπιστοσύνης την οποία ο ενδιαφερόμενος είχε, ενδεχομένως, ως προς τη νομιμότητα της πράξεως αυτής, εντούτοις μια τέτοια ανάκληση είναι, καταρχήν, δυνατή (απόφαση της 4ης Μαΐου 2006, *Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, C-508/03, EU:C:2006:287, σκέψεις 67 και 68).
- 93 Επομένως, η Ιρλανδία δεν μπορεί να επικαλεσθεί την ασφάλεια δικαίου και τη δικαιολογημένη εμπιστοσύνη του οικείου επιχειρηματία σε κεκτημένα δικαιώματα για να αντιταχθεί στις συνέπειες που απορρέουν από την αντικειμενική διαπίστωση της εκ μέρους της αθετήσεως των υποχρεώσεων που υπέχει από την οδηγία 85/337 όσον αφορά την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων (πρβλ. απόφαση της 4ης Μαΐου 2006, *Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, C-508/03, EU:C:2006:287, σκέψη 69).
- 94 Εν πάση περιπτώσει, η Ιρλανδία απλώς ισχυρίζεται ότι, μετά τη λήξη της δέμηνης προθεσμίας ή, αντιστοίχως, της προθεσμίας των οκτώ εβδομάδων που όρισε ο PDAA, οι επίμαχες άδειες δεν υπέκειντο πλέον σε ευθεία προσφυγή και οι εθνικές αρχές δεν μπορούσαν να θίξουν την ισχύ τους.
- 95 Ωστόσο, με την επιχειρηματολογία αυτή, η Ιρλανδία παραβλέπει τη νομολογία του Δικαστηρίου που υπομνήσθηκε στη σκέψη 80 της παρούσας αποφάσεως, κατά την οποία τα σχέδια των οποίων η άδεια δεν δύναται πλέον να προσβληθεί ευθέως ενώπιον των δικαστηρίων λόγω παρελεύσεως της προβλεπόμενης από την εθνική νομοθεσία προθεσμίας ασκήσεως προσφυγής δεν μπορούν να θεωρηθούν άνευ ετέρου ως νομίμως αδειοδοτηθέντα από την άποψη της υποχρεώσεως διενέργειας εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
- 96 Πρέπει ακόμη να επισημανθεί ότι, μολονότι δεν αποκλείεται η εκτίμηση που διενεργείται μετά την κατασκευή και έναρξη λειτουργίας της οικείας εγκαταστάσεως, προκειμένου να θεραπευθεί η παράλειψη εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεών της πριν από τη χορήγηση των αδειών, να καταλήξει είτε στην ανάκλησή τους είτε στην τροποποίησή τους, η διαπίστωση αυτή δεν επηρεάζει την τυχόν δυνατότητα ενός επιχειρηματία, ο οποίος ενήργησε σύμφωνα με την κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους που αποδείχθηκε αντίθετη προς το δίκαιο της Ένωσης, να ζητήσει από το κράτος αυτό, κατ' εφαρμογήν της εθνικής νομοθεσίας, αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη συνεπεία των ενεργειών και των παραλείψεων του εν λόγω κράτους.

- 97 Κατόπιν των ανωτέρω, διαπιστώνεται ότι η Ιρλανδία, καθόσον δεν έλαβε το σύνολο των μέτρων που συνεπάγεται η εκτέλεση της αποφάσεως της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), όσον αφορά τη δεύτερη περίπτωση του σημείου 1 του διατακτικού της, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 260, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

Επί των χρηματικών κυρώσεων

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 98 Η Επιτροπή, εκτιμώντας ότι η Ιρλανδία δεν έχει ακόμη συμμορφωθεί με την απόφαση της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), ζητεί να υποχρεωθεί το εν λόγω κράτος μέλος να καταβάλει κατ' αποκοπήν ποσόν ύψους 1 343,20 ευρώ πολλαπλασιαζόμενο επί τον αριθμό των ημερών που θα έχουν παρέλθει από την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως αυτής, είτε έως την ημερομηνία εκτελέσεως της εν λόγω αποφάσεως από την Ιρλανδία είτε έως την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως στην υπό κρίση υπόθεση, αν η τελευταία αυτή ημερομηνία είναι προγενέστερη της ημερομηνίας εκτελέσεως της αποφάσεως της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), θεωρεί δε επιβεβλημένο το κατ' αποκοπήν ποσόν να ανέλθει τουλάχιστον σε 1 685 000 ευρώ.
- 99 Επίσης, ζητεί να υποχρεωθεί η Ιρλανδία να καταβάλει χρηματική ποινή ύψους 12 264 ευρώ ημερησίως από την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως στην υπό κρίση υπόθεση έως την ημερομηνία εκτελέσεως από την Ιρλανδία της αποφάσεως της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380).
- 100 Παραπέμποντας στην ανακοίνωσή της SEC(2005) 1658 τελικό, της 12ης Δεκεμβρίου 2005, με τίτλο «Εφαρμογή του άρθρου [260 ΣΛΕΕ]», όπως επικαιροποιήθηκε με την ανακοίνωσή της, της 15ης Δεκεμβρίου 2017, με τίτλο «Επικαιροποίηση των στοιχείων που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του εφάπαξ ποσού και των χρηματικών ποινών που προτείνονται από την Επιτροπή στο Δικαστήριο σε διαδικασίες επί παραβάσει» (ΕΕ 2017, C 431, σ. 3), η Επιτροπή προτείνει να καθοριστεί το ύψος της ημερησίας χρηματικής ποινής κατόπιν πολλαπλασιασμού ενός ενιαίου βασικού κατ' αποκοπήν ποσού ύψους 700 ευρώ με συντελεστή σοβαρότητας 2, σε κλίμακα από το 1 έως το 20, καθώς και με συντελεστή διάρκειας 3, ήτοι με τον ανώτατο συντελεστή διάρκειας. Το αποτέλεσμα που προκύπτει πρέπει, κατά την Επιτροπή, να πολλαπλασιαστεί με συντελεστή «n», ο οποίος ορίζεται σε 2,92 για την Ιρλανδία. Όσον αφορά τον υπολογισμό του κατ' αποκοπήν ποσού, το βασικό ποσό ορίζεται σε 230 ευρώ ημερησίως και θα πρέπει να πολλαπλασιασθεί με τον συντελεστή σοβαρότητας 2 και τον συντελεστή «n» που ορίστηκε στο 2,92. Το αποτέλεσμα που προκύπτει πολλαπλασιάζεται επί τον αριθμό των ημερών κατά τη διάρκεια των οποίων συνεχίζεται η παράβαση.
- 101 Όσον αφορά τη σοβαρότητα της παραβάσεως, η Επιτροπή φρονεί ότι πρέπει να ληφθούν υπόψη οι σκοποί της εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, όπως αυτή προβλέπεται στην οδηγία 85/337, τα πραγματικά περιστατικά που διαπίστωσε το Δικαστήριο στις σκέψεις 102 και 104 της αποφάσεως της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), καθώς και η κατολίπηση του εδάφους που συνδέεται με την κατασκευή του αιολικού πάρκου, εξαιτίας της οποίας προκλήθηκαν σημαντικές περιβαλλοντικές ζημιές.
- 102 Εξάλλου, η Επιτροπή θεωρεί ότι οι υποθέσεις που έχουν αχθεί ενώπιον του Δικαστηρίου καταδεικνύουν ότι η Ιρλανδία έχει ήδη παραβεί επανειλημμένως την οδηγία 85/337. Μολονότι το εν λόγω κράτος μέλος προέβη εν των μεταξύ στη μεταφορά της εν λόγω οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο, γεγονός παραμένει, κατά την Επιτροπή, ότι η Ιρλανδία δεν έχει πραγματοποιήσει καμία πρόοδο ικανή να θεραπεύσει την εν λόγω παράβαση, η οποία εξακολουθεί να υφίσταται από ιδιαιτέρως μακρού χρόνου.

- 103 Όσον αφορά τη διάρκεια της παραβάσεως, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι η θέσπιση μέτρων τακτοποιήσεως εναπόκειται αποκλειστικώς στην Ιρλανδία και δεν εξαρτάται από τη γνώμη της Επιτροπής. Η Ιρλανδία όφειλε να έχει λάβει τέτοια μέτρα το συντομότερο δυνατόν.
- 104 Η Ιρλανδία θεωρεί ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, έχει ήδη συμμορφωθεί με την απόφαση της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), δεδομένου ότι έχει λάβει τα μέτρα που ενέπιπταν στον έλεγχό της, καταρτίζοντας ένα «έγγραφο βασικών εννοιών» που προέβλεπε τη διενέργεια εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του αιολικού πάρκου από τον φορέα εκμεταλλεύσεως του συγκεκριμένου πάρκου.
- 105 Το γεγονός ότι χρειάστηκε ορισμένο χρονικό διάστημα για την κατάρτιση του εγγράφου αυτού δεν συνιστά παράβαση, δεδομένου ότι οι επαφές με την Επιτροπή ήταν αναγκαίες για τον καθορισμό του περιεχομένου του εν λόγω εγγράφου.
- 106 Εξάλλου, η προσφυγή της Επιτροπής δεν προσδιορίζει, κατά την Ιρλανδία, τα μέτρα των οποίων η λήψη απαιτείται προς εκτέλεση της αποφάσεως της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), όσον αφορά τη δεύτερη περίπτωση του σημείου 1 του διατακτικού της. Ο καθορισμός, όμως, χρηματικής ποινής έχει ακριβώς ως σκοπό την εκτέλεση της αποφάσεως αυτής.
- 107 Εν πάση περιπτώσει, τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υποθέσεως διαφέρουν, για τον λόγο που υπομνήσθηκε στη σκέψη 53 της παρούσας αποφάσεως, από εκείνα επί των οποίων εκδόθηκαν οι αποφάσεις της 26ης Ιουλίου 2017, Comune di Corridonia κ.λπ. (C-196/16 και C-197/16, EU:C:2017:589), καθώς και της 28ης Φεβρουαρίου 2018, Comune di Castellsellino (C-117/17, EU:C:2018:129). Εντούτοις, αν το Δικαστήριο κρίνει τελικώς ότι οι αποφάσεις αυτές συνηγορούν υπέρ της επιχειρηματολογίας της Επιτροπής, τούτο θα σηματοδοτούσε μεταστροφή της σχετικής νομολογίας. Ως εκ τούτου, κατά την Ιρλανδία, δεν πρέπει να επιβληθεί καμία κύρωση λόγω παραβάσεως ενδεχομένως διαπραχθείσας κατά την προ του Ιουλίου 2017 περίοδο.
- 108 Επιπροσθέτως, η Ιρλανδία υπενθυμίζει ότι οι ανακοινώσεις της Επιτροπής δεν δεσμεύουν το Δικαστήριο και ότι τούτο οφείλει να επιβάλει πρόσφορη και αναλογική κύρωση. Κατά την Ιρλανδία, η υπό κρίση υπόθεση είναι μοναδική και ιδιόζουσα, στοιχείο το οποίο θα πρέπει να λάβει υπόψη του το Δικαστήριο κατά τον καθορισμό του ύψους των χρηματικών κυρώσεων.
- 109 Όσον αφορά τη σοβαρότητα της παραβάσεως, η Ιρλανδία εκτιμά ότι θα πρέπει να εφαρμοστεί ο ελάχιστος συντελεστής, ιδίως λαμβανομένης υπόψη της πλήρους μεταφοράς της οδηγίας 85/337 στην εσωτερική έννομη τάξη, της καλής της πίστεως και των πραγματικών και νομικών δυσχερειών της υπό κρίση υποθέσεως. Κατά την Ιρλανδία πρέπει, επίσης, να ληφθεί υπόψη η πρόοδος που έχει πραγματοποιήσει όσον αφορά την εκπλήρωση των υποχρεώσεών της, καθώς και το γεγονός ότι ουδέποτε απεδείχθη ότι η κατολίσθηση του εδάφους στο Derrybrien συνδεόταν με την κατασκευή του αιολικού πάρκου. Επιπροσθέτως, η Ιρλανδία ισχυρίζεται ότι έχει συνεργασθεί εποικοδομητικά με την Επιτροπή και έχει επιδείξει αποφασιστικότητα για την επίλυση των επίμαχων προβλημάτων. Κατά την Ιρλανδία, το χρονικό διάστημα που παρήλθε από τον Δεκέμβριο του 2016 έως τον Οκτώβριο του 2017 οφειλόταν σε απλή κακή συνεννόηση μεταξύ της Ιρλανδίας και της Επιτροπής και δεν μαρτυρεί έλλειψη συνεργασίας.
- 110 Λαμβανομένων υπόψη των ιδιαιτεροτήτων της υπό κρίση υποθέσεως και των δυσχερειών θεσπίσεως μηχανισμού τακτοποιήσεως ο οποίος να συνάδει με τις αρχές της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, δεν είναι σκόπιμη, κατά την Ιρλανδία, ούτε η εφαρμογή συντελεστή διάρκειας.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

111 Προκαταρκτικώς, υπενθυμίζεται ότι στο Δικαστήριο απόκειται να επιβάλλει, σε κάθε υπόθεση και ανάλογα με τις συγκεκριμένες περιστάσεις της ενώπιόν του διαφοράς, καθώς και ανάλογα με τον βαθμό πειθούς και αποτροπής που κρίνει απαραίτητο, τις κατάλληλες χρηματικές κυρώσεις, ιδίως προκειμένου να προλάβει την επανάληψη ανάλογων παραβιάσεων του δικαίου της Ένωσης (απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-93/17, EU:C:2018:903, σκέψη 107 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

Επί του κατ' αποκοπήν ποσού

112 Προκαταρκτικώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά την άσκηση της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτει στον συγκεκριμένο τομέα, το Δικαστήριο έχει την ευχέρεια επιβολής, σωρευτικώς, χρηματικής ποινής και κατ' αποκοπήν ποσού (απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-93/17, EU:C:2018:903, σκέψη 153).

113 Η επιβολή της υποχρεώσεως καταβολής κατ' αποκοπήν ποσού και ο καθορισμός του ύψους του ποσού αυτού πρέπει, σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, να αποφασίζονται βάσει του συνόλου των κρίσιμων στοιχείων που συνδέονται τόσο με τα χαρακτηριστικά της διαπιστωθείσας παραβάσεως όσο και με τη συμπεριφορά του κράτους μέλους το οποίο αφορά η διαδικασία που κινήθηκε δυνάμει του άρθρου 260 ΣΛΕΕ. Η εν λόγω διάταξη παρέχει στο Δικαστήριο ευρεία εξουσία εκτιμήσεως προκειμένου να κρίνει κατά πόσον πρέπει να επιβάλει μια τέτοια κύρωση και να καθορίσει, ενδεχομένως, το ύψος της (απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-93/17, EU:C:2018:903, σκέψη 154).

114 Επιπροσθέτως, στο Δικαστήριο απόκειται, κατά την άσκηση της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτει, να καθορίζει το ύψος αυτού του κατ' αποκοπήν ποσού κατά τρόπον ώστε να είναι, αφενός, προσαρμοσμένο στις περιστάσεις και, αφετέρου, ανάλογο προς τη διαπραχθείσα παράβαση. Μεταξύ των κρίσιμων, συναφώς, παραγόντων περιλαμβάνονται, ιδίως, η σοβαρότητα της διαπιστωθείσας παραβάσεως και το χρονικό διάστημα για το οποίο εξακολούθησε η παράβαση από τη δημοσίευση της αποφάσεως με την οποία διαπιστώθηκε η τέλεσή της, καθώς και η ικανότητα πληρωμής του οικείου κράτους μέλους (πρβλ. αποφάσεις της 2ας Δεκεμβρίου 2014, Επιτροπή κατά Ιταλίας, C-196/13, EU:C:2014:2407, σκέψεις 117 και 118, καθώς και της 14ης Νοεμβρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-93/17, EU:C:2018:903, σκέψεις 156, 157 και 158).

115 Πρώτον, όσον αφορά τη σοβαρότητα της παραβάσεως, υπενθυμίζεται ότι ο σκοπός της προστασίας του περιβάλλοντος αποτελεί έναν από τους ουσιώδεις σκοπούς της Ένωσης και έχει καθολικό και θεμελιώδη χαρακτήρα (πρβλ. απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 2012, Inter-Environnement Wallonie και Terre wallonne, C-41/11, EU:C:2012:103, σκέψη 57, καθώς και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

116 Η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, όπως αυτή προβλέπεται στην οδηγία 85/337, αποτελεί έναν από τους θεμελιώδεις μηχανισμούς προστασίας του περιβάλλοντος, καθόσον επιτρέπει, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 73 της παρούσας αποφάσεως, να αποφεύγεται εξ αρχής η δημιουργία ρυπάνσεων ή οχλήσεων και όχι να καταπολεμούνται οι συνέπειές τους εκ των υστέρων.

117 Κατά την υπομνησθείσα στη σκέψη 75 της παρούσας αποφάσεως νομολογία, σε περίπτωση παραβάσεως της υποχρεώσεως εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, το δίκαιο της Ένωσης απαιτεί από τα κράτη μέλη να εξαλείφουν τουλάχιστον τις εντεύθεν παράνομες συνέπειες (πρβλ. απόφαση της 26ης Ιουλίου 2017, Comune di Corridonia κ.λπ., C-196/16 και C-197/16, EU:C:2017:589, σκέψη 35).

- 118 Όπως προκύπτει από τις σκέψεις 23 έως 36 της παρούσας αποφάσεως, από της διαπιστώσεως της παραβάσεως με την απόφαση της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), συνιστάμενης στην παράβαση της υποχρέωσης διενέργειας εκτιμήσεως περιβαλλοντικών επιπτώσεων πριν από την έγκριση και την κατασκευή του αιολικού πάρκου, παρήλθαν ένδεκα και πλέον έτη χωρίς η Ιρλανδία να λάβει τα αναγκαία μέτρα για τη συμμόρφωση προς την απόφαση αυτή, όσον αφορά τη δεύτερη περίπτωση του σημείου 1 του διατακτικού της.
- 119 Αληθεύει, βεβαίως, ότι η Ιρλανδία θέσπισε, τον Ιούλιο του 2010, τον PDAA, το μέρος ΧΑ του οποίου προβλέπει διαδικασία νομιμοποίησης των σχεδίων που αδειοδοτήθηκαν κατά παράβαση της υποχρέωσης εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Ωστόσο, δύο έτη και πλέον αργότερα, το εν λόγω κράτος μέλος πληροφόρησε την Επιτροπή ότι δεν επρόκειτο να εφαρμόσει τη διαδικασία τακτοποίησης, ενώ, από τον Απρίλιο του 2009, δήλωνε το ακριβώς αντίθετο. Αντιθέτως, η Ιρλανδία πρότεινε να προβεί σε μια ανεπίσημη εκτίμηση, πρόταση η οποία δεν έχει κανένα νομικό έρεισμα. Με το από 29 Μαρτίου 2019 έγγραφο και, επομένως, δύο ημέρες πριν από την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου στην υπό κρίση υπόθεση, η Ιρλανδία μετέβαλε εκ νέου τη θέση της και πλέον ισχυρίζεται ότι ο φορέας εκμεταλλεύσεως του αιολικού πάρκου θα ζητήσει την εφαρμογή της διαδικασίας τακτοποίησης που προβλέπει το μέρος ΧΑ του PDAA. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ωστόσο, η Ιρλανδία δεν ήταν σε θέση να διασαφηνίσει αν η διαδικασία αυτή θα κινηθεί αυτεπαγγέλτως από τις αρμόδιες αρχές, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177B του μέρους ΧΑ του PDAA, ή κατόπιν αιτήσεως του εν λόγω φορέα εκμεταλλεύσεως, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177C του μέρους ΧΑ του PDAA. Κατά μείζονα λόγο, δεν ήταν σε θέση να υποδείξει την ημερομηνία ενάρξεως της διαδικασίας αυτής. Έως σήμερα, καμία άλλη πληροφορία δεν περιήλθε στο Δικαστήριο ως προς το ζήτημα αυτό.
- 120 Διαπιστώνεται ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, η συμπεριφορά της Ιρλανδίας αποδεικνύει ότι το εν λόγω κράτος μέλος δεν ενήργησε σύμφωνα με την υποχρέωσή του ειλικρινούς συνεργασίας προκειμένου να παύσει την παράβαση που διαπιστώθηκε στη δεύτερη περίπτωση του σημείου 1 του διατακτικού της αποφάσεως της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), στοιχείο που συνιστά επιβαρυντική κατάσταση.
- 121 Καθόσον η εκτέλεση της αποφάσεως αυτής δεν έχει ακόμη λάβει χώρα, το Δικαστήριο δεν μπορεί παρά να διαπιστώσει την ιδιαιτέρως σημαντική διάρκεια μιας παραβάσεως η οποία, λαμβανομένου υπόψη του επιδιωκόμενου με την οδηγία 85/337 σκοπού της προστασίας του περιβάλλοντος, είναι αρκετά σοβαρή (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-328/16, EU:C:2018:98, σκέψη 94).
- 122 Δεύτερον, όσον αφορά τη διάρκεια της παραβάσεως, υπενθυμίζεται ότι αυτή πρέπει να αξιολογείται βάσει του χρονικού σημείου κατά το οποίο το Δικαστήριο εκτιμά τα πραγματικά περιστατικά και όχι του χρονικού σημείου της ασκήσεως της προσφυγής της Επιτροπής. Εν προκειμένω, η διάρκεια της παραβάσεως, ήτοι σχεδόν ένδεκα έτη από την έκδοση της αποφάσεως της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), είναι σημαντική (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-328/16, EU:C:2018:98, σκέψη 99).
- 123 Ειδικότερα, μολονότι το άρθρο 260, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ δεν διασαφηνίζει εντός ποιου χρονικού διαστήματος πρέπει να χωρήσει η εκτέλεση μιας αποφάσεως, το συμφέρον προς άμεση και ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης επιβάλλει, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η εκτέλεση αυτή να αρχίσει αμέσως και να ολοκληρωθεί το συντομότερο δυνατόν (απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-328/16, EU:C:2018:98, σκέψη 100).
- 124 Τρίτον, όσον αφορά την ικανότητα πληρωμής του οικείου κράτους μέλους, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η πρόσφατη εξέλιξη του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ) του κράτους μέλους αυτού, ως έχει κατά τον χρόνο της εξετάσεως των πραγματικών περιστατικών από το Δικαστήριο (απόφαση της 22ας Φεβρουαρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-328/16, EU:C:2018:98, σκέψη 101).

- 125 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των περιστάσεων της υπό κρίση υποθέσεως, διαπιστώνεται ότι για την αποτελεσματική πρόληψη ανάλογων μελλοντικών παραβάσεων του δικαίου της Ένωσης απαιτείται η επιβολή κατ' αποκοπήν ποσού, το ύψος του οποίου πρέπει να καθοριστεί σε 5 000 000 ευρώ.
- 126 Κατά συνέπεια, η Ιρλανδία πρέπει να υποχρεωθεί να καταβάλει στην Επιτροπή κατ' αποκοπήν ποσό ύψους 5 000 000 ευρώ.

Επί της χρηματικής ποινής

- 127 Κατά πάγια νομολογία, η επιβολή χρηματικής ποινής δικαιολογείται καταρχήν μόνον εφόσον, κατά τον χρόνο εξετάσεως των πραγματικών περιστατικών από το Δικαστήριο, η παράβαση που συνίσταται στη μη εκτέλεση προηγούμενης αποφάσεως εξακολουθεί να υφίσταται (απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-93/17, EU:C:2018:903, σκέψη 108 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 128 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι, όπως επισημάνθηκε, μεταξύ άλλων, στις σκέψεις 118 και 119 της παρούσας αποφάσεως, η Ιρλανδία ουδέποτε προέβη σε εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του αιολικού πάρκου στο πλαίσιο διαδικασίας τακτοποιήσεως των επίμαχων αδειών, οι οποίες χορηγήθηκαν κατά παράβαση της υποχρεώσεως προηγούμενης εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που προβλέπει η οδηγία 85/337. Κατά την ημερομηνία της εξετάσεως των πραγματικών περιστατικών από το Δικαστήριο, το Δικαστήριο δεν διαθέτει κανένα στοιχείο από το οποίο να προκύπτει οποιαδήποτε μεταβολή της καταστάσεως αυτής.
- 129 Κατόπιν των ανωτέρω, διαπιστώνεται ότι η παράβαση που προσάπτεται στην Ιρλανδία εξακολουθεί να υφίσταται κατά τον χρόνο εξετάσεως των πραγματικών περιστατικών της υπό κρίση υποθέσεως από το Δικαστήριο.
- 130 Υπό τις συνθήκες αυτές, η καταδίκη της Ιρλανδίας στην καταβολή χρηματικής ποινής συνιστά πρόσφορο οικονομικής φύσεως μέσο προκειμένου το συγκεκριμένο κράτος μέλος να λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε να παύσει τη διαπιστωθείσα παράβαση και να διασφαλίσει την πλήρη εκτέλεση της αποφάσεως της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380).
- 131 Όσον αφορά τον υπολογισμό του ύψους της χρηματικής ποινής, κατά πάγια νομολογία, η χρηματική ποινή πρέπει να είναι ανάλογη προς τον βαθμό πείσεως που απαιτείται ώστε το κράτος μέλος το οποίο δεν εκτέλεσε απόφαση με την οποία διαπιστώθηκε παράβαση να μεταβάλει τη συμπεριφορά του και να παύσει την προσαπτόμενη παράβαση. Στο Δικαστήριο απόκειται, κατά την άσκηση της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτει συναφώς, να καθορίζει το ύψος της χρηματικής ποινής κατά τρόπον ώστε αυτή να είναι, αφενός, προσαρμοσμένη στις περιστάσεις και, αφετέρου, ανάλογη τόσο προς τη διαπιστωθείσα παράβαση όσο και προς την ικανότητα πληρωμής του οικείου κράτους μέλους (απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-93/17, EU:C:2018:903, σκέψεις 117 και 118).
- 132 Οι προτάσεις της Επιτροπής σχετικά με τη χρηματική ποινή δεν δεσμεύουν το Δικαστήριο και συνιστούν απλώς χρήσιμη βάση αναφοράς. Το Δικαστήριο πρέπει να έχει πάντα τη δυνατότητα να επιβάλλει ελευθέρως χρηματική ποινή στο ύψος και υπό τη μορφή που ενδείκνυνται κατά την κρίση του προκειμένου να παροτρυνθεί το οικείο κράτος μέλος να παύσει τη μη εκπλήρωση των υποχρεώσεων που υπέχει από το δίκαιο της Ένωσης (πρβλ. απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-93/17, EU:C:2018:903, σκέψη 119).
- 133 Για τον προσδιορισμό του ύψους της χρηματικής ποινής, τα βασικά κριτήρια που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ώστε να εξασφαλίζεται ο χαρακτήρας της ως μέτρου εξαναγκασμού με σκοπό την ομοιόμορφη και αποτελεσματική εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης είναι, καταρχήν, η σοβαρότητα της παραβάσεως, η διάρκειά της και η ικανότητα πληρωμής του οικείου κράτους μέλους.

Για την εφαρμογή των κριτηρίων αυτών πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ιδίως οι συνέπειες που έχει η παράλειψη εκτελέσεως επί των ιδιωτικών και δημόσιων συμφερόντων, καθώς και ο βαθμός επείγοντος της συμμορφώσεως του οικείου κράτους μέλους προς τις υποχρεώσεις του (απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2018, Επιτροπή κατά Ελλάδας, C-93/17, EU:C:2018:903, σκέψη 120).

- ¹³⁴ Στην υπό κρίση υπόθεση, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των νομικών και πραγματικών στοιχείων που οδήγησαν στη διαπίστωση της παραβάσεως, καθώς και των εκτιμήσεων που περιλαμβάνονται στις σκέψεις 115 έως 124 της παρούσας αποφάσεως, το Δικαστήριο κρίνει ενδεδειγμένη την επιβολή χρηματικής ποινής ύψους 15 000 ευρώ ημερησίως.
- ¹³⁵ Επομένως, η Ιρλανδία πρέπει να υποχρεωθεί να καταβάλει στην Επιτροπή χρηματική ποινή ύψους 15 000 ευρώ ανά ημέρα καθυστερήσεως ως προς τη λήψη των αναγκαίων μέτρων για τη συμμόρφωση προς την απόφαση της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), από της δημοσιεύσεως της παρούσας αποφάσεως και μέχρι την πλήρη εκτέλεση της πρώτης αποφάσεως.

Επί των δικαστικών εξόδων

- ¹³⁶ Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Ιρλανδία ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα σύμφωνα με το σχετικό αίτημα της Επιτροπής.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφασίζει:

- 1) Η Ιρλανδία, καθόσον δεν έλαβε όλα τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση την αποφάσεως της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 260, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.
- 2) Υποχρεώνει την Ιρλανδία να καταβάλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατ' αποκοπήν ποσόν ύψους 5 000 000 ευρώ.
- 3) Υποχρεώνει την Ιρλανδία να καταβάλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή χρηματική ποινή ύψους 15 000 ευρώ ανά ημέρα από της δημοσιεύσεως της παρούσας αποφάσεως έως την ημερομηνία εκτελέσεως της αποφάσεως της 3ης Ιουλίου 2008, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-215/06, EU:C:2008:380).
- 4) Καταδικάζει την Ιρλανδία στα δικαστικά έξοδα.

(υπογραφές)